

Genişletilmiş Özet

Giriş

Teknolojinin hızla gelişmesi insanların yaşamına kolaylaştırıcı yenilikler getirmektedir. Elbette bu yeniliklere ek olarak yeni kavramların ve yeni sorunların da girmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Bu sorunlardan bazıları; nomofobi, siberkondri, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, çevrimiçi oyun bağımlılığı gibi dijital hastalıklardır. Öz çekim kavramı da akıllı telefon teknolojisinin son yıllarda daha da gelişmesi ile insanların yaşamına giren yeni kavramlardan birisidir. Akıllı telefonlarla birlikte popüler hale gelen öz çekim davranışı ilk başlarda eğlence ve zaman geçirme amaçlı yapılırsa da zamanla insanlarda bir bağımlılık haline dönüşebilmektedir. Bu durum ise Amerikan Psikiyatri Derneği tarafından zihinsel bir bozukluk olarak ifade edilmiş ve selfitis olarak adlandırılmıştır. Selfitis kavramı da yukarıda belirtilen nomofobi, siberkondri, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, çevrimiçi oyun bağımlılığı gibi dijital hastalıklar arasında ele alınabilecek bir kavramdır. Selfitis kavramı en basit anlamda ‘sürekli öz çekim yapma ve bunları sosyal medyada paylaşma zorunluluğu hisseden bireylerin davranışları’ olarak ifade edilmektedir. Amerikan Psikiyatri Derneği ise bu kavramı “özgüven eksikliğini telafi etmenin ve samimiyetteki bir boşluğu doldurmanın bir yolu olarak kişinin kendi fotoğrafını çekip sosyal medyada yayınlamak için obsesif kompulsif arzu” olarak ifade etmiştir. Ayrıca selfitis sınır, akut ve kronik olmak üzere üç seviyede sınıflandırılmıştır. Sınır düzey, kişinin günde en az üç kez kendi fotoğrafını çekmesi ancak sosyal medyada yayınlamasını ifade etmektedir. Akut düzey, kişinin günde en az üç kez kendi fotoğrafını çekmesini ve her fotoğrafı sosyal medyada yayınlamasını ifade eder. Kronik düzey ise kişinin günün her saati kendi fotoğrafını çekmeye ve fotoğrafları sosyal medyada günde altı defadan fazla paylaşmaya yönelik kontrol edilemeyen dürtüsünü ifade etmektedir. Son dönemde selfie ve ilişkili kavramlarla ilgili çalışmalara olan ilgi artmaktadır. Ayrıca selfitis bir hastalık olarak ele alınmaya başlandığı için bu hastalık/davranış düzeyini bir ölçebilmek için bir ölçme aracı ihtiyacı da ortaya çıkmıştır. Balakrishnan and Griffiths (2018) ise bu konuda bir ölçme aracı geliştirmiştir. Bu bağlamda araştırmada Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirliliğinin yapılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmada nicel araştırma deseni kullanılmış olup; tanımlayıcı nitelikte bulgular ortaya konulmuştur. Araştırma 2021 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde eğitim gören öğrenciler üzerinde uygulanmıştır. 35.700 kişiden oluşan evren içerisinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak 380 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında kişisel bilgi formu ve “Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeği” kullanılmıştır. Türkçe uyarlaması yapılan Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeği 6 boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar Çevresel İyileştirme (4 madde), Sosyal Rekabet (4 madde), Dikkat Arayışı (3 madde), Duygu Durum Değişikliği (3 madde), Öz Güven (3 madde) ve Öznel Uygunluk (3 madde) olmak üzere toplam 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri Likert yöntemi ile hazırlanmış olup, 1 “Kesinlikle katılmıyorum”, 2 “Katılmıyorum”, 3 “Kararsızım”, 4 “Katılıyorum”, 5 “Kesinlikle katılmıyorum” kadar devam etmektedir. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır. Ölçekten alınan puanlar 5’e yaklaşıkça selfitis hastalık davranışının arttığını, 1’e yaklaşıkça selfitis hastalık davranışının azaldığını göstermektedir. Ayrıca araştırmada, bağlam geçerliliğini yapmak amacıyla “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)” ve “Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ)” de kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS ve LISREL paket program yardımıyla analiz edilmiştir. Ölçeğin geçerlilik aşamasında ilk olarak dil ve kapsam geçerliliği daha sonra yapı ve bağlam geçerliliği yapılmıştır. Dil ve kapsam geçerliliği kapsamında söz konusu ölçeğin çevirisi uzman kişiler tarafından yapılmıştır. Türkçe çevirisi alanında uzman kişilere gönderilmiş ve kontrol ettirilmiştir. Uzman kişilerden maddelerin doğruluğu ile ilgili birden dörde kadar puan verilmesi istenmiş ve elde edilen puanlar Kendall’s testine yapılmıştır. Elde edilen puanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,005$). Çalışmanın ikinci aşamasında yapısal geçerlilik analizi yapılmıştır. “Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeği”nin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. Ayrıca bağlam geçerliliği için SHÖ ile SMBÖ ve VAÖ arasında korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin %49,7’si kadın %50,3’ü erkektir. Öğrencilerin %13,2’si 1.sınıf, %23,4’ü 2. Sınıf, %37,6’sı 3.sınıf ve %25,8’i 4.sınıflardan oluşmaktadır. Üniversiteden önce yaşadıkları yerlere bakıldığında %16,8’i köyde, %4,7’si kasabada, %33,7’si ilçede ve %44,7’si ise il merkezinde yaşamaktadır. Öğrencilerin günlük olarak telefonda geçirilen zamanı incelendiğinde, %9,5’i 1-2 saat, %37,1’i 3-4 saat, %32,9’u 5-6 saat, %13,2’si 7-8saat ve %7,4’ü ise 9 ve üzeri saat olduğu gözlemlenmektedir. Araştırmada yapılan doğrulamalı faktör analizi neticesinde Selfitis Hastalık Davranışı ölçeğinin Türkçe versiyonunun uyum iyiliği değerleri Ki-Kare (x^2) /Serbestlik Derecesi (df)=3,373; Uyum İyiliği İndeksi (GFI)=0,955; Uyarlanmış Uyum İyiliği İndeksi (AGFI)=0,935; Karşılaştırılabilir Uyum İndeksi (CFI)=0,923; Ortalama Hata Karekök Değeri (RMSEA)=0,079; Kök Artık kareler Ortalaması (RMR)=0,028; Ölçeklendirilmiş Uyum İndeksi (NFI)=0,966 olarak bulunmuştur. Bu uyum iyiliği değerlerinin ise iyi uyum ve kabul edilebilir uyum değer aralıklarında olduğu görülmüştür. Ölçeklerin iç tutarlılığını ölçmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısı kullanılır. Cronbach-Alpa kat sayısı ölçek maddelerinin homojen yapıda olup olmadığını gösterir. Araştırmada ölçeğin alt boyutlarına ait iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,834; 0,841; 0,899; 0,905; 0,897 ve 0,921 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geneline ait iç tutarlılık katsayısı ise 0,956 olarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayıları incelendiğinde ise Türk kültürüne uyarlanan ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Tüm bunlara ek olarak bağlam geçerliliğini yapmak amacıyla Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeğinin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği ile arasındaki korelasyonel ilişki test edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi neticesinde selfitis hastalık Davranışı ölçeğinin, sosyal medya bağımlılığı ve vücut algısı ölçekleri ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada yapılan analizler neticesinde “Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeğinin” Türk kültüründe kullanılmak üzere geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin bağlam geçerliliğini yapmak amacıyla sosyal medya bağımlılığı ve vücut algısı ile arasındaki korelasyonel ilişkiye de bakılmıştır. Bu kapsamda selfitis hastalığı ile sosyal medya bağımlılığı ve vücut algısı arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeğinin özellikle dijital hastalıklar üzerine yapılan çalışmalar başta olmak üzere, beden ve vücut algısı, özgüven, sosyal rekabet, öznel mutluluk gibi alanlarda yapılacak birçok çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle Selfitis Hastalık Davranışı Ölçeği kullanılarak bireylerin selfitis hastalık davranışı düzeyleri tek başına araştırılabileceği gibi teknoloji kullanımının hayatımızın her alanında yer aldığı günümüzde bireylerin selfitis hastalık davranışı düzeyleri ile nomofobi, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, beden algısı, özgüven, narsisizm, öznel mutluluk, sosyal beğenirlik düzeyleri arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmaların da önemli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ilerleyen dönemde bu alanda yapılacak olan araştırmalarda bu değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkilerin veya bu değişkenlerin birbirine etkisinin araştırılması tavsiye edilebilir.